

K NĚKTERÝM ASPEKTŮM ODPOVĚDNOSTI ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU V NOZ A ZOK

26. 7. 2013 / Kateřina Bardonová / JŠK, advokátní kancelář, s.r.o.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ) a zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (ZOK) se od 1. ledna 2014 dotknou bez výjimky každé obchodní společnosti (resp. korporace v terminologii nové úpravy). Tato nová úprava přináší mimo jiné i změny v odpovědnosti členů statutárních orgánů. Jaké změny tedy nastávají v oblasti péče řádného hospodáře a co se rozumí pravidlem podnikatelského úsudku? A jak bude hrazena případná újma způsobená členem statutárního orgánu?

Povinnost péče řádného hospodáře

Podle NOZ má každý, kdo přijme funkci voleného orgánu, povinnost vykonávat ji s nezbytnou loajalitou a potřebnými znalostmi a pečlivostí (I), jinými slovy s péčí řádného hospodáře. NOZ tak nabízí zákonnou definici tohoto pojmu, jehož obsah byl doposud vykládán soudní praxí. Ta pojem péče řádného hospodáře posuzovala měřítkem řádného hospodáře činícího právní úkony týkající se obchodní společnosti odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečujícího o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek (II). K této definici pak soudní praxe připojovala i onu v NOZ nyní výslovně zakotvenou povinnost loajality (III).

Skutečnost, zda je člen statutárního orgánu schopen tuto povinnost splnit, by měla tato osoba řádně zvážit - NOZ totiž pro případ, že tato osoba není péče řádného hospodáře schopna, ač to musela při přijetí funkce nebo při jejím výkonu zjistit, stanovuje vyvratitelnou domněnku, že tato osoba jedná nedbale. Nelze se však domnívat, že toto ustanovení by mělo být v praxi vykládáno tak, že daný člen statutárního orgánu nemůže přijmout tuto funkci, není-li vybaven znalostmi ze všech oborů, které při výkonu jeho činnosti přicházejí v úvahu. Jak potvrzuje i stávající judikatura, „postup statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným s péčí řádného hospodáře ovšem nepředpokládá, aby byl vybaven všemi odbornými znalostmi, které souvisejí s uvedenou funkcí ve statutárním orgánu, ale k jeho odpovědnosti postačí základní znalosti umožňující rozeznat hrozící škodu a zabránit jejímu způsobení na spravovaném majetku. Navíc péče řádného hospodáře zahrnuje i povinnost člena statutárního orgánu rozpoznat, že je nutná odborná pomoc speciálně kvalifikovaného subjektu, a zajistit takovou pomoc.“ (IV)

Shodně se stávající úpravou pak NOZ stanoví, že důkazní břemeno o tom, že člen statutárního orgánu s péčí řádného hospodáře skutečně jednal, bude vždy ležet na něm, a to pouze s výjimkou případů, kdy to po něm nelze spravedlivě požadovat (V). V dané situaci bude tedy na něm, aby předložil důkazy toho, že vynaložil shodnou péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila i jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v jeho postavení (VI).

Pravidlo podnikatelského úsudku

Povinnost péče řádného hospodáře je modifikována v ZOK tzv. pravidlem podnikatelského úsudku. Důvodem jeho zakotvení je podle důvodové zprávy k ZOK myšlenka, že je-li celková koncepce korporace vystavěna na smlouvě s nejistým výsledkem, není možné chtít po profesionálním managementu, aby nesl všechna možná rizika svého jednání, tedy i ta, která nemohl ovlivnit.

Toto pravidlo tak umožňuje členům statutárního orgánu vyhnout se odpovědnosti za újmu za předpokladu, že jednali (i) v dobré víře informovaně, (ii) v obhajitelném zájmu korporace a (iii) s nezbytnou loajalitou, a to i tehdy, je-li korporaci způsobena újma.

I zde je třeba mít na paměti, že stejně jako u péče řádného hospodáře také u pravidla podnikatelského úsudku leží důkazní břemeno na členovi statutárního orgánu.

K náhradě újmy způsobené členem statutárního orgánu

V případě, že je jednáním člena statutárního orgánu způsobena korporaci újma - jestliže tedy nejednal s péčí řádného hospodáře a na dané jednání nelze aplikovat pravidlo podnikatelského úsudku - je povinen tuto újmu korporaci nahradit.

O náhradě této újmy mohou strany uzavřít smlouvu podle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, a to za předpokladu, že je dán souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků. Zde je třeba především upozornit na ustanovení § 53 odst. 2 ZOK, podle kterého se nepřihlíží k právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejích orgánů. Z této věty lze dovodit, že nelze smluvně odpovědnost člena statutárního orgánu vyloučit ani omezit.

Otázkou však je, je-li možné tuto náhradu prostřednictvím smlouvy o vypořádání snížit ve chvíli, kdy již újma vznikla. Ačkoliv lze

přisvědčit argumentaci B. Havla (VII) , poukazující na aplikaci § 2898 NOZ, podle kterého se nelze platně vzdát práva na náhradu újmy způsobené úmyslně nebo z hrubé nedbalosti, což budou obvykle situace porušení péče řádného hospodáře, a v těchto případech tedy snížení újmy nebude přicházet v úvahu, nelze tento závěr aplikovat na situace, kdy se jedná o nedbalost běžnou, nikoliv hrubou. Zde je možné vyjít z jazykového výkladu pojmu vypořádat používaného v ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, kterým se rozumí vyrovnání mezi stranami, tedy zřejmě nejen dohoda o způsobu náhrady, ale i o její výši. Lze se proto domnívat, že takové snížení újmy je v případě nedbalosti (nikoliv však nedbalosti hrubé) možné - ovšem jen za předpokladu dodržení korektivu v podobě zákonných ustanovení na ochranu věřitelů a dobrých mravů, jak poznamenává A. Hámorská (VIII) .

Je nezbytné dodat, že vedle výše uvedeného ustanovení ZOK rovněž zakotvuje ručení v případě úpadku obchodní korporace, a to pokud člen statutárního orgánu o tomto úpadku věděl nebo vědět měl a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinil za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné. Toto ručení se vztahuje i na bývalé členy statutárního orgánu, avšak nepoužije se na tzv. krizový management, tedy osoby, které byly do funkce statutárního orgánu prokazatelně ustaveny za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace obchodní korporace a svou funkci vykonávaly s péčí řádného hospodáře.

1. § 159 odst. 1 NOZ
2. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2009, sp. zn. 5 Tdo 875/2009
3. Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. června 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006
4. Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. září 2009, sp. zn. 5 Tdo 875/2009
5. § 52 odst. 1 ZOK
6. § 52 odst. 1 ZOK
7. Havel, B.: O kogentnosti, vypořádání újmy a ručení vlivné osoby ve světle nového soukromého práva, Obchodněprávní revue, 2013, č. 1, s. 15
8. Hámorská, A.: Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rekodifikaci, Obchodněprávní revue, 2012, č. 9, s. 253

Autor: Kateřina Bardonová

Zatím žádné diskuzní příspěvky